

Becalelova akademie umění a designu v Jeruzalémě Historický vývoj se zaměřením na výuku fotografie

MgA. Eliška Blažková, Ph.D.

Teze disertační práce

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Teze disertační práce

Becalelova akademie umění a designu v Jeruzalémě **Historický vývoj se zaměřením na výuku fotografie**

Bezalel Academy of Art and Design in Jerusalem **Historical Development with a Focus on the** **Teaching of Photography**

Autor: **MgA. Eliška Blažková, Ph.D.**

Studijní program: P8206 Výtvarná umění
Studijní obor: 8206V102 Multimedia a design

Školitel: prof. Mgr. Pavel Dias

Zlín, 2019

© Eliška Blažková

Vydala **Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně** v edici **Doctoral Thesis Summary**.
Publikace byla vydána v roce 2019.

ISBN 978-80-7454-846-8

Klíčová slova: *Becalel, Jeruzalém, škola, umění, fotografie*

Key words: *Bezalel, Jerusalem, School, Art, Photography*

Plná verze disertační práce je dostupná v Knihovně UTB ve Zlíně.

ABSTRAKT

Předložená práce se zabývá historií, vývojem a současným stavem Becalelovy akademie umění a designu v Jeruzalémě se zvláštním přihlédnutím k postavení oboru umělecké fotografie, a to nejen v rámci samotné akademie, ale též v rámci izraelské společnosti a kultury a jejího vnímání fotografie jako uměleckého výrazového prostředku. Jsou to právě specifika izraelské společnosti a kultury, díky kterým byla fotografie dlouhou dobu nazírána nikoli jako plnohodnotný umělecký obor, ale především jako nástroj propagandy a dokumentaristiky.

Samostatnou část práce tvoří rozhovory s předními osobnostmi akademie: malířem a pedagogem českého původu Jehudou Baconem, zakladatelem samostatné katedry fotografie Hananem Laskinem a pedagogem a jedním z nejvýznamnějších pedagogů v oboru umělecké fotografie v Izraeli, Yosifem Cohainem.

ABSTRACT

This thesis focuses on history, development and the current state of affairs at the Bezalel Academy of Art and Design in Jerusalem, Israel, taking into accounts the status of Art Photography not only at the Academy itself but in the Israeli society and culture in general. Due to the specific nature of the Israeli society and culture and its perception of art, the photography itself wasn't originally accepted as an adequate and independent field of art, but merely as an instrument of propaganda and a documentary.

The specific part of the thesis presents the interviews with the three illustrious personalities of the Academy: Yehuda Bacon, a painter and teacher of Czech origin; Hanan Laskin, the founder of the independent department of photography at Bezalel; and Yosaif Cohain, one of the most prolific educators in the field of Art Photography in Israel.

OBSAH

1. Úvod.....	6
2. Tematický rámec práce	8
2.1 Boris Schatz a formativní léta Becaletu	8
2.2 Nový Becalet, nový stát a nová identita	8
2.3 Změna resortní struktury.....	8
2.4 Status vysoké školy.....	9
2.5 Becalet dnes	9
2.6 Oman Becalet.....	10
2.7 Nový kampus a výhled do budoucna.....	10
2.8 Fotografie v Palestině a Izraeli	11
2.9 Historický vývoj výuky fotografie na Becaletu.....	13
2.10 Ja'akov Ben Dov.....	13
2.11 Lou Landauer	14
2.12 60. léta – Hauser a Degani	14
2.13 Mezioborová jednotka – Hanan Laskin a Yosaif Cohain.....	15
2.14 Katedra fotografie	17
2.14.1 Současný vzdělávací program	20
2.14.2 Zaměstnanci katedry.....	22
2.14.3 Magisterské studium.....	23
2.15 Schopnost vidět dál / Cohainův mezioborový kurz.....	23
2.16 Spolupráce s Fakultou multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně	24
3. Metodika výzkumu, naplnění cílů projektu, přínos pro vědu a praxi.....	26
4. Závěr	27
5. Použitá literatura, zdroje	28
6. Odborný životopis.....	29
6.1 Umělecká činnost autorky, projekt Haredim.....	30

1. Úvod

Becalelova akademie umění a designu je institucí, která z pohledu národního významu nemá na světě obdoby. Je třeba uvědomit si fakt, že Becalel¹ byl založen více než 40 let před vznikem státu Izrael jako takového. V té době byla Palestina z velké části nerozvinutá a řídko osídlená část Osmanské říše. Židé, kteří od počátku 20. století začali do země hromadně přicházet v rámci sionistického hnutí, zde vybudovali silnice, vodovody, města, továrny, školy a přetvořili tuto krajinu v zemi vhodnou pro život milionů lidí. Izraelci se za poměrně krátkou dobu existence země stali světovými lidry v mnoha oblastech a Becalelova škola, jakožto první instituce vyššího vzdělávání v Palestině, stála na úplném počátku toho všeho. V roce 1906 byla postavena na čistě sionistických základech. Tehdy, v době stále sílícího antisemitismu v Evropě, byl pro Židy sionismus sbírkou snů – a Becalel je jedním z těch snů, které se staly skutečností. Škola tak mohla dát za vznik jedinečnému, zcela novému židovskému stylu umění

Umění v judaismu je široce diskutovanou otázkou. Tóra totiž zakazuje vytváření obrazů a trojrozměrných uměleckých děl, zobrazujících člověka, živého tvora, či kupříkladu slunce nebo hvězd, za účelem náboženského uctívání. Konkrétně se zde jedná o takzvaný anikonismus, který se objevuje takřka ve všech monoteistických náboženstvích – tedy těch, které uctívají jediného, neviditelného a nezpochybnitelného Boha. Judaismus, jakožto nejstarší z nich, se velmi ostře staví proti uctívání tzv. model. Obecně platí, že příkázání nejsou zaměřena proti umělecké tvorbě a zobrazování jako takovému, nýbrž proti uctívání zobrazeného. Pokud tedy umělec vytesá sochu, namaluje obraz nebo pořídí fotografii, je to z pohledu židovského práva v pořádku. Dílo se však nesmí stát modlou, ke které by se lidé klaněli a kterou by opěvovali.

Ke správnému vnímání unikátnosti Becalelu a jeho historického významu pro židovský národ je třeba také uvědomit si skutečnou podstatu sionismu. Práce nemá za cíl rozebírat tuto ideologii jako takovou – na téma sionismus existuje mnoho publikací. Termín „sionismus“ je odvozen od hory Sión v Jeruzalémě, kde bibličtí proroci čekali na příchod Hospodina, a pomohla jej zpopularizovat kniha Theodora Herzla Židovský stát z roku 1896. V tomto krátkém spise se autor snažil nalézt odpověď na tzv. židovskou otázku, jež byla velmi skloňovaným tématem konce 19. století a kdy se s nástupem moderního antisemitismu začala stávat situace Židů v Evropě stále méně snesitelnou. Sionismus proto bývá interpretován jako reakce na moderní antisemitismus. Jde o hledání národní židovské identity v kontextu moderních dějin, o cestu Židů k sebeurčení, emancipaci a svobodě, které je možné dosáhnout pouze založením

---

¹ Becalelova akademie umění a designu se též nazývá jednoduše „Becalel“.

vlastního národního státu, v němž Židé budou moci žít jako svobodní lidé. Tato idea dostala konkrétní podobu na 1. sionistickém kongresu v Basileji v roce 1897, kde byla založena Světová sionistická organizace, jejímž cílem se stalo přesídlení Židů do Palestiny a vybudování židovského státu. Jelikož po smrti Theodora Herzla (1904) došlo k dočasné stagnaci hnutí, bylo potřeba přinést nové trendy a vize. Kulturní a umělecké směry (vedle národních a náboženských hodnot) se zdály být vhodnou cestou, jelikož Herzlův čistě politický přístup se takřka nezabýval otázkou národní kultury nebo umění. Max Nordau (spoluzakladatel Světové sionistické organizace) byl poněkud více uvědomělý v otázce kulturního aspektu a věřil v sílu umění jakožto v nástroj propagandy. Domníval se, že umění může v mladých lidech probudit zájem mnohem více, než systematicky vedené přednášky a racionální argumenty. Hlavním problémem však byl fakt, že nic jako čistě židovské výtvarné umění neexistovalo. Koncept využití umění jakožto hlavního nástroje propagandy byl brzy přijat většinou hlavních sionistických vůdců, avšak i během svého slavného proslovu na 5. Světovém sionistickém kongresu v Basileji (r. 1901) Nordau neopomněl zdůraznit to, že duševní hodnota umění a kultury není bez hmotné ideologické základny pro sionismus jakkoli důležitá. Nutnost morálně propagandistického přístupu v židovském umění ve svém článku z roku 1888 taktéž zdůrazňuje Boris Schatz, který na těchto základech později založil v Jeruzalémě Becaletovu školu umění a řemesel, avšak jeho postoje byly v protikladu s pragmatickým politickým přístupem sionistů. Schatzovým cílem bylo tvořit svobodně, z čistého srdce a s nekonečnou fantazií: „*Jedli bychom chléb z upracovaných rukou, ale naše výrobky, výsledky té dřiny, by nebyly na prodej za peníze. Žili a tvořili bychom společně a ukazovali lidem, jak dobrý a přívětivý je náš svět a kolik štěstí můžeme šířit, když budeme žít jako lidské bytosti.*“² S tímto cílem také Boris Schatz založil r. 1906 Akademii Becalet.

---

2 TARTAKOVER, D. a OFRAT, G. *Bezalet 100: Volume One 1906–1929*. s. 60.

2. Tematický rámec práce

2.1 Boris Schatz a formativní léta Becalelu

První kapitola práce se věnuje osobě zakladatele Becalelu a de facto i moderního izraelského umění Borise Schatze, původem z Litvy (1866–1932). Schatz se narodil v tradiční židovské rodině a ve věku 15 let se odstěhoval do Vilna (dnešní Vilnius), kde studoval na židovské náboženské škole – ješivě – ale v roce 1885 se přihlásil na uměleckou školu ve Vilniusu. Ve stejné době se připojil k sionistické organizaci Chovevej Cijon (dosl. „ti, kdo milují Sion“). Právě v tomto období se v Schatzově životě setkávají dvě myšlenky, které se Schatz rozhodl propojit v jednu – umění a sionismus. Po studiích ve Varšavě a Paříži dospěl Schatz k názoru, že jediný způsob, jak může své vize realizovat, je založit uměleckou školu přímo v Jeruzalémě. Díky jeho nadšení a elánu škola vznikla a překonala i obtížná léta 1917–18, kdy v oblasti docházelo k bojům mezi britskou a tureckou armádou, Becalel byl uzavřen a Schatz sám byl zatčen tureckými vojsky a deportován do Damašku. Dokonce i poté, co byl Becalel z důvodu nedostatečných finančních prostředků uzavřen v r. 1929 podruhé, Schatz neúnavně objížděl po celém světě sponzory až do své smrti 23. března 1932. Druhá kapitola se věnuje prvnímu období Becalelu v letech 1906–1929, vytváření vizuálního charakteru školy, tvorbě prvních studentů akademie a charakteristickému „becalelskému stylu“, a rovněž ekonomické krizi, která nakonec vedla k uzavření akademie, která byla znovuotevřena až v r. 1935 jako „Nový Becalel“.

2.2 Nový Becalel, nový stát a nová identita

Novému Becalelu a období od pol. 30. do počátku 50. let je věnována třetí kapitola, která pojednává o vlivu evropské školy a Bauhausu na umělecké směřování akademie pod vedením absolventů Bauhausu Josefa Budka a Mordechaje Arдона zvláště pak v období po 2. světové válce a založení Státu Izrael, kdy se Becalel aktivně podílel na vytváření vizuální identity nového státu. Koncept, na kterém Budko Nový Becalel vystavěl, se velmi podobal modelu výuky na uměleckých školách té doby v Evropě. S rostoucí úrovní si škola opět začala získávat uznání ve světě.

2.3 Změna resortní struktury

Po odstoupení Mordechaje Arдона z funkce ředitele Becalelu nastává období stagnace, během kterého musí akademie zápolit s podfinancovaností i s nedostatkem kvalifikovaných sil v administrativě. Zlomovým okamžikem je

až rok 1964, kdy byl do čela Becaletu jmenován Dan Hofner, který intenzivně pracuje na změně právního, finančního a akademického postavení školy, díky čemuž stoupá počet studentů, pedagogů i vyučovaných oborů. Nově založená katedra grafického designu se již zdaleka neomezuje pouze na tvorbu plakátů a propagačních materiálů, jak tomu bylo v minulosti, ale orientuje se i na produktový a průmyslový design. Výuku designu a typografie si berou na starost experti ze zahraničí – oproti dobám minulým, kdy mezinárodní posily přicházely převážně z Německa, nyní Becalet čím dál častěji spolupracuje s odborníky z Velké Británie a USA. Do osnov jsou zařazeny také hodiny teorie, animace a fotografie. S koncem šedesátých let přichází i do Izraele a na Becalet atmosféra uvolnění. Becaletova akademie stává státní institucí, což zásadně mění k lepšímu její finanční podmínky. Akademie připravuje nezbytná opatření s cílem uvést Becalet na úroveň vysokoškolského vzdělávání, rovněž studenti s podporou pedagogů začínají bojovat za to, aby měli stejná práva jako studenti státních univerzit v Izraeli. Roku 1969 škola mění svůj název na ten, který platí dodnes, a to Becaletova akademie umění a designu, Jeruzalém.

2.4 Status vysoké školy

V roce 1973 se Becalet stává oficiálně vysokou školou – to s sebou však přináší i velké množství nových pravidel a příkazů. Rozhodovací pravomoc přebírá správa akademie, zatímco studenti ani pedagogové nemají téměř žádné slovo – tento konflikt vnímají tak, že ze strany správy akademie je kladen mnohem větší důraz na byrokracii než na samotné umění, což vede studenty společně s pedagogy k demonstracím a tzv. studentské rebelii, která nakonec výrazně ovlivní směřování Becaletu i izraelského umění jako takového.

2.5 Becalet dnes

Šestá a sedmá kapitola se věnuje současnému Becaletu, respektive jeho vývoji od počátku 80. let až o současnosti, kdy se akademie přesouvá do nového kampusu na hoře Skopus. V roce 1981 je otevřen studijní obor umělecká fotografie, v 90. letech je otevřen obor architektura. S rokem 2000 dochází k významným změnám ve struktuře výuky. Akademie získává licenci pro výuku magisterských oborů a o rok později je již otevřena pobočka magisterských a postgraduálních programů pro obory výtvarná umění a průmyslový design v Tel Avivu. Na Becaletu vznikají nová oddělení, která se zaměřují na výuku multimédií a podoborů designu. V roce 1999 je nově otevřena katedra vizuálních komunikací a v roce 2003 oddělení pro výuku kinematografie a videa. Ke katedře design šperku se nově přidává design oděvu.

2.6 Oman Becalel

Osmá kapitola je věnována specifickému oddělení Becalelu – Oman Becalel. Tato část akademie poskytuje umělecké vzdělání ženám z ultraortodoxních židovských kruhů. Umělecké centrum Oman bylo založeno jeruzalémským magistrátem v roce 1992 s cílem kultivovat komunitu charedim a probouzet v ní kreativitu a zájem o umění. Součástí Becalelu se stala v r. 2012. Jedná se o jakousi tvůrčí jednotku, zajišťující řadu neakademických aktivit pro široký segment ženské chasidské společnosti, počínaje malými dětmi, přes ženy s postižením, až po starší osoby. Oman Becalel však dnes nabízí také možnost akademického, bakalářského vzdělání. Na umělecké škole Oman je možno studovat v několika oborech: výtvarná umění, fotografie, zpracování kovu a keramika. Obsah výuky je koncipován tak, aby byl vyhovující ve vztahu k židovskému právu, což se projevuje například tím, že ve výuce není povolena žádná nahota (kresba aktů je zcela nepřípustná), počítače, které studentky využívají, nejsou připojeny k internetu, vlastní tvorba studentů se nese spíše v abstraktním duchu, aby nebyla v rozporu se zákazem zobrazování a školní knihovna neobsahuje knihy s nevhodným obsahem (případně jsou obrázky v knihách cenzurovány přelepem). Pedagogický sbor i veškerý personál je tvořen pouze ženami, protože mezi ultraortodoxními Židy mužské a ženské světy fungují vždy odděleně. Přestože tato omezení mohou být pro moderně smýšlejícího člověka těžko přijatelná, je třeba uvědomit si fakt, že Oman Becalel zcela výjimečným způsobem staví mosty mezi prostředím těch nejuzavřenějších židovských komunit, ve kterých ženy často nedosahují vyššího než základního vzdělání, a venkovním světem, čímž mimo jiné napomáhá pozvolné integraci ženské charedi populace na trh práce.

2.7 Nový kampus a výhled do budoucna

Dne 21. října 2015 byl za přítomnosti starosty Jeruzaléma Nira Barkata, jeho manželky a dalších významných hostů, položen základní kámen pro novou budovu Becalelu, který ponese jméno po svých donátorech: Jack, Joseph and Morton Mandel Campus. Autory projektu jsou architekti slavného studia SANAA. Na rozloze 40.000 m² tak vyroste areál, který poskytne zázemí pro všech více než 2000 studentů devíti oddělení a 500 členů personálu. Vedle učeben, ateliérů a dílen zde nové sídlo nalezne také knihovna (Becalel se dnes může chlubit pravděpodobně nejlépe zásobenou knihovnou tituly o umění na Blízkém východě), budou zde galerie, prostory pro workshopy, kanceláře, restaurace, kavárna a obchod s uměleckými potřebami. Přesun akademie zpět do centra města z hory Scopus, kde byla během dvou posledních desetiletí poněkud izolována, umožní Becalelu neobyčejnou sociální a kulturní interakci. Nový areál totiž vyroste přímo na křižovatce západního a východního Jeruzaléma,

v místech, kde se setkávají sekulární Izraelci, ultraortodoxní Židé, muslimové a křesťané. Se vznikem nového kampusu se Becalet chystá ještě více otevřít svoje dveře izraelské veřejnosti i návštěvníkům ze zahraničí, a to formou výstav a nejrůznějších akcí, což dozajista značně obohatí kulturní strukturu země. V novém kampusu by dle stávajícího plánu měla být výuka zahájena v roce 2021.

V Izraeli dnes snad není člověka, který by neznal pojem Becalet a nebyl si vědom významu této instituce pro židovský národ. Instituce již více než jedno století pomáhá formovat kulturní identitu země a stále se drží na vrcholu izraelské umělecké scény. Na akademii dnes v bakalářském a magisterském programu studuje více než 2000 studentů na několika katedrách, kde se ve výuce snoubí využití tradičních materiálů, nástrojů a znalostí nastřádaných v uplynulých desetiletích, s těmi nejmodernějšími technologiemi současnosti. Každé oddělení nabízí studentům k výběru z pestré škály kurzů, ve kterých lektoři připravují studenty na budoucí profesionální život té nejvyšší úrovně, a zároveň ve výuce teorie zajišťují široký intelektuální základ od dějin umění, filozofie, literatury, vědeckotechnického myšlení, až po volitelná náboženská studia. Akademie dnes s přehledem efektivně zvládá výzvy 21. století a právem tak zůstává vůdčí uměleckou vzdělávací institucí na Blízkém východě, její jméno však rezonuje také ve světě. Pryč jsou doby, kdy se jednalo o čistě sionistickou instituci výhradně pro Židy. Becalet dnes na svojí půdě každoročně vítá několik desítek mezinárodních studentů z celého světa, kteří zde absolvují semestrální nebo roční výměnné pobyty, a do běžného studia je zde zapsáno také značné procento palestinských studentů muslimské víry. Becalet svým studentům poskytuje absolutní svobodu volby a tvůrčí svobodu, díky čemuž zde s pomocí školených lektorů mohou nacházet svoji vlastní a jedinečnou cestu do světa umění, designu a architektury.

2.8 Fotografie v Palestině a Izraeli

Druhá polovina disertační práce, konkrétně kapitoly 10–18, se zabývá uměleckou fotografií a výukou fotografie na Becaletu, která šla ruku v ruce s historickým vývojem a způsobem vnímání fotografického média v tamních podmínkách. Sílu a důležitost fotografie si od počátku uvědomoval i Boris Schatz a s tímto médiem s respektem pracoval od samotného počátku založení školy, a to i přesto, že fotografie v Izraeli dlouhou dobu nebyla vnímána jako forma umění. Fotografie v Zemi izraelské byla po dlouhá desetiletí „odříznutá“ od západu, a to ať už geograficky, umělecky či technicky, a omezovala se převážně na dokumentární a propagandistické účely. Takto byl vytvořen izraelský fotografický styl prvních dekád 20. století, jenž se stal jedním z nejdůležitějších nástrojů sionismu. Tento místní žánr se soustředoval

především na dokumentování společnosti a nově rodící se země. Snímky produkované místními židovskými fotografy na počátku dvacátého století zachycovaly nově vznikající židovskou identitu, založenou na sionistických ideálech, bez velkého zájmu o nějaké osobní výtvarné vyjádření. Masivní produkce fotografií zde odstartovala v polovině 20. let dvacátého století, kdy dvě velké sionistické instituce, Židovský národní fond (založený 1901) a Nadační fond (založený 1920), otevřely fotografická oddělení a začaly zaměstnávat fotografe. Jejich úkolem bylo v nově rodící se zemi fotografovat propagandistické snímky s cílem přilákat Židy z celého světa a vytvořit nezávislý židovský stát. Mezinárodní umělecké trendy do Palestiny takřka nedosahovaly.

Vývoj izraelské fotografie, kromě místních sociálních, politických, vojenských a ekonomických faktorů, ovlivnilo hlavně několik přistěhovaleckých vln – ve 30. letech především z Německa, kdy mezi přistěhovanci byli také talentovaní fotografové, kteří s sebou přinesli znalosti a umělecké vize, a také během 40. let, a to zejména v roce 1945 po skončení druhé světové války (Židé přeživi holokaustu) a v roce 1948, kdy byl založen Stát Izrael. Toto zrození nového domova způsobilo jakési prozření v uměleckých kruzích, avšak fotografie se stále omezovala převážně na dokumentární účely. Ve státě trvalého neklidu se hlavním odvětvím izraelské fotografie stala fotožurnalistika. Hlavními tématy (nejen ve fotografii) desetiletí, které následovalo po dekádě spojené s hrůzami holokaustu, byla hrdost, hrdinství, nová identita, nový národ, „nový Žid“ – Izraelec. Fotografie byly hojně publikovány s cílem podpořit kolektivní způsob života a kolektivního národního ducha. Jako příklad je možno uvést tzv. kibucovou fotografii, unikátní sociálně-tvůrčí žánr.

Po Šestidenní válce v roce 1967 došlo k rapidnímu zlepšení ekonomické situace v zemi. Vznik mnoha produktů a služeb šel ruku v ruce s rozvojem nástrojů potřebných k propagaci a několik izraelských fotografů se v té době začalo prosazovat v mezinárodním měřítku. Novinářská fotografie se již neomezuje na strohé dokumentární účely, autoři čím dál častěji pracují s individuálním výtvarným viděním. 70. léta pak představují skutečný průlome v izraelské fotografii a umění vůbec. Tato dekáda přinesla mnoho mladých talentů, kteří vzešli z akademií a univerzit v Evropě a Americe. Nová generace fotografů ignorovala dřívější normy a začala produkovat nezávislé a tvůrčí fotografie, ovlivněné západním uměním, a postarala se tak o zásadní změnu fotografických hodnot v zemi. Mnozí z těchto umělecky orientovaných fotografů se stali pedagogy na vůdčích uměleckých institucích v zemi. V druhé polovině 70. let začala vznikat fotografická oddělení na uměleckých školách a v muzeích, mj. mezioborová jednotka a později katedra fotografie na Becalelově umělecké akademii v Jeruzalémě. Na počátku osmdesátých let nejenže fotografie konečně začíná být respektována jako součást umění, ale začala také značně ovlivňovat další umělecké obory, ve kterých autoři a tvůrci

s fotografickým médiem hojně pracují. Osmdesátá léta pak byla ve znamení silné generace fotografů, z nichž mnozí byli pedagogy nebo čerstvými absolventy nově založené katedry fotografie na Becaletu.

2.9 Historický vývoj výuky fotografie na Becaletu

Katedra fotografie oficiálně existuje na Becaletově akademii umění a designu v Jeruzalémě od roku 1981, avšak fotografie byla na Becaletu vyučována mnohem dříve. Fotografické médium studenti využívali v podstatě od samotného vzniku školy. Klíčovou osobou, která skutečně začala psát dějiny izraelské fotografie, byl Ja'akov Ben Dov, který odešel do Palestiny během druhé alije v roce 1907.

2.10 Ja'akov Ben Dov

Ja'akov Ben Dov zpočátku pracoval jako pomocný fotograf pro studio Krikorian v Jeruzalémě, zaměřující se na fotografování portrétů. Zároveň nastoupil na Becaletovu školu, kde patřil k historicky prvním studentům vůbec a fotografie byla jeho hlavním tvůrčím nástrojem. Již během studií začal v široké míře produkovat sionistické pohlednice, které oběhly celý tehdejší židovský svět. Po ukončení studia působil Ben Dov na Becaletu další čtyři roky (1910–1914) jako pedagog. V jeho korespondenci s Borisem Schatzem, v níž nabízí škole svoje služby v oblasti výuky fotografie, lze najít vůbec první historickou zmínku, hovořící doslova o „fotografickém oddělení“. Statické fotografie v tomto rychle a dynamicky se rozvíjejícím světě brzy nedokázaly uspokojit Ben Dovovy představy o výsledném díle a přirozeně se obrátil k filmovému médiu. K tomu jej přivedl Murray Rosenberg, který na jaře roku 1911 přicestoval do Palestiny s nákladným fotografickým i filmovým zařízením se záměrem zdokumentovat rozvoj země. Rosenberg dal dohromady výjimečné kinematografické dílo o stopáži 20:55 min s názvem První film Palestiny (1911). Po setkání s M. Rosenbergem byl Ben Dov kinematografií doslova uchvácen, avšak s vypuknutím 1. světové války ztratila Becaletova škola vazby s výkonným výborem v Berlíně a patrony v Evropě. Ja'akov Ben Dov v roce 1914 opustil post pedagoga, aby se připojil k turecké armádě, pro niž pracoval jako lékařský fotograf. Na Becalet se již nevrátil. V roce 1918 Ben Dov založil vlastní filmovou společnost Menora. V té době byl jediným místním kameramanem, filmujícím klíčové historické události v zemi, a je tak právem považován za zakladatele izraelské kinematografie.

2.11 Lou Landauer

Na Novém Becalelu, založeném v r. 1935 došlo k výraznému celkovému osvětlení výuky. Důraz byl nyní kladen v první řadě na užitou grafiku a jednou z vůdčích instruktorek té doby byla Lou Landauer, původem z Německa, podle které fotografie měla jít s grafikou a propagačním výtvarnictvím ruku v ruce, ale dokonce předpovídala, že se jedná o jeden z nejvýznamnějších výtvarných prostředků budoucnosti. Na post lektorky na Novém Becalelu nastoupila Lou Landauer v roce 1941. Po snahách Ja'akova Ben Dova byla historicky další osobností, která přednesla návrh pro vybudování oddělení fotografie. Landauer věřila, že přichází doba individuálního uměleckého vyjádření se, a podle toho také k vlastní výuce přistupovala. Byla to právě ona, kdo v Izraeli poprvé dávala slovu fotografie stejný důraz jako slovu umění, a stále více formovala vizi, že fotografie bude v budoucnu jedním z hlavních oborů na Becalelu. Sama jako fotografka produkovala snímky, ze kterých lze snad poprvé v dějinách izraelské fotografie cítit jakýsi autorský přístup. Historické načasování však tomuto přístupu nepřálo a dílo Landauer a její aktivity, jako například výstava studentských prací, se neseťkaly s pochopením. Návštěvníci v rámci expozice, jež si říkala „fotografická“, očekávali reakci na současnou situaci a na nedávnou válečnou minulost, ale Landauer hledala cestu skrze umění, ke kterému sloužilo médium fotografie. Po tomto neúspěchu své snahy vzdává, počátkem 50. let odchází z Becalelu a stěhuje se do New Yorku.

2.12 60. léta – Hauser a Degani

Po odchodu Lou Landauer se výukou fotografie na Becalelu během celé jedné dekády takřka nikdo nezabýval. O změnu se postarali až noví pedagogové v 60. letech – Avraham Hauser, Efraim Degani a Bira Eden. Hauser v roce 1963 přirozeně navázal na to, o co se snažila již téměř o 20 let dříve Lou Landauer. Jeho výuka byla stejně jako dříve realizována při katedře grafiky, avšak jeho cílem bylo především vést studenty k tomu, aby skrze fotoaparát nacházeli jakýsi vlastní obrazový jazyk. V roce 1963 nastoupila na pozici Hauserovy asistentky Bira Eden. Počet vyučovaných hodin fotografie se stále zvyšoval a o kurzy fotografie byl obrovský zájem ze strany studentů. Škola tak akutně potřebovala další pedagogy. V roce 1965 Bira Eden povyšuje z pozice asistentky na lektorku. Jelikož zájem studentů o kurzy fotografie stále sílí a Hauser a Eden jej již sami nemohou pokrýt, přichází v roce 1966 Efraim Degani, který dříve realizoval na Becalelu několik přednášek na téma vědecká fotografie. V polovině 60. let se Degani stává hlavním lektorem fotografie na Becalelu. Degani, Hauser i Eden byli mistry v oblasti fotografické technologie. Zároveň měli obrovský přehled v dějinách výtvarného umění, což z nich dělalo velmi kvalitní pedagogy. Jejich výuka stále klade hlavní důraz na technologii, avšak

poprvé od dob Lou Landauer se setkáváme také se snahou o vyjádření jakési výtvarné vize. Pedagogové pracují se studenty na fotograficko-uměleckých studiích, výtvarně pracují se světelnou atmosférou a kontrastem. Z kapacitních důvodů velká část výuky probíhá v exteriéru, či (snad po vzoru Landauer) také u pedagogů doma. Tato dekáda je zlomová v tom směru, že se fotografie stává zájmem, nikoli pouze pracovním nástrojem.

Pokusy o založení oboru fotografie na Becaletu již dříve učinilo několik osobností z řad pedagogů, avšak okolnosti v dobách minulých realizaci nepřály. Tím, kdo na počátku 70. let začal upozorňovat na fakt, že tento krok je již nutností, nebyl nikdo jiný než Efraim Degani. Stávající podmínky totiž začínaly být zcela nedostatečné. Degani měl v té době 89 studentů na třech katedrách. Každá z kateder měla svoji temnou komoru i studio, výuka fotografie však byla v rámci školy, nesjednocená, zázemí pro výuku bylo pro tento počet studentů nevyhovující a zájem o kurzy fotografie stále rostl.

V roce 1972 Degani požadoval vytvoření samostatných fotografických workshopů s odpovídajícím přístrojovým vybavením, protože fotografie začíná být pro všechny studenty každodenní nutností. Na katedře výtvarných umění tehdy vyučoval také významný izraelský umělec Micha Ullman, který se s Deganem podílel na výuce fotografických kurzů. Jeho přístup k práci s fotografií byl uvolněnější a velmi výtvarný. Ullman přizval profesora Hanana Laskina, který se velmi brzy postaral o revoluční změny ve výuce.

2.13 Mezioborová jednotka – Hanan Laskin a Yosaiif Cohain

Hanan Laskin se narodil a vyrůstal v Tel Avivu, ale v roce 1956 se odstěhoval do Austrálie, kde na Institutu technologie v Melbourne studoval fotografii. Po dokončení studia Laskin odletěl do Londýna, kde začal pracovat, avšak brzy jej kontaktoval ředitel organizace WIZO (Women's International Zionist Organization), provozující střední školu s uměleckým zaměřením v Haifě, a nabídl mu post vedoucího oboru fotografie. Nabídku přijal, ale s tím, že ve funkci nezůstane víc než jen několik let. Po čtyřech letech odjel do New Yorku, ale v Izraeli byl Hanan Laskin velmi žádaným profesionálem a v té době ještě v zemi nebylo mnoho akademicky vzdělaných odborníků v oblasti fotografie. Po roce se tedy rozhodl opustit New York a vrátil se do Haify, kde nejenže znovu obsadil svoje dřívější místo na střední umělecké škole WIZO, brzy zde také začal vyučovat ve večerních kurzech vyššího vzdělávání, a od roku 1971 také na nově otevřené vysoké škole WIZO. Dva roky po návratu z New Yorku dostal Laskin nabídku podílet se na rozvoji oboru fotografie na Becaletu. Jeho charakteristickou vlastností byly výborné výukové dovednosti, a především pak schopnost vybudovat nová, funkční oddělení pro výuku fotografických programů. Jeho cílem bylo vytvořit podmínky k tomu, aby výuka

fotografie mohla být v rámci školy sjednocená. Avšak poté, co se v roce 1973 Becalel stal uměleckou akademií a přibylo byrokracie s cílem o dosažení co nejvyšší úrovně výuky, musel být každý nový krok schválen Radou pro vysoké školství. V té době stále ještě fotografie v Izraeli nebyla vnímána jako umělecký obor, zájem o hodiny fotografie však sílil nejvíce ze strany studentů katedry výtvarných umění a Hanan Laskin se jim snažil vyhovět, což zapříčinilo značné rozepře mezi vyučujícími. Malíři a sochaři byli toho názoru, že fotografové nemohou hodnotit výuku na umělecké škole a dávat studentům známky, že mohou dělat pouze jakousi supervizi pedagogům, umělcům. Laskin navrhnul vytvořit mezioborovou jednotku, která by sloužila všem katedrám a jeho návrh byl přijat a úspěšně realizován. Mezioborová jednotka tak od roku 1975 poskytovala fotografické kurzy všem oborům, které tehdy na Becalelu existovaly: výtvarná umění, grafický design, průmyslový design, keramika a šperkařství, ačkoli Laskin dobře věděl, že toto řešení bude pouze dočasné. Jeho vize o založení samostatné katedry fotografie získávala stále jasnější obrysy. Informace o tom, jak fungují katedry fotografie na světových školách, získával především v USA. Během zahraničních cest Hanan Laskin propagoval Becalel a realizoval také vlastní přednášky.

K velmi mužskému kolektivu Becalelu se postupně stále častěji přidávají také ženy. Andrea Eden a Iris Schiler, studentky oboru výtvarná umění, hojně pracují s fotografií. Jejich tvorba má poněkud feministickou a velmi sexuální energii. Je to úplně něco nového, s čím se v izraelské fotografii dřívější doby nesetkáváme. Začíná se objevovat akt, často v podobě autoportrétu. Hanan Laskin velmi oceňoval přístup studentek i jejich zájem o fotografii a po absolutoriu jim nabídl práci lektorek. Nabídku přijala Andrea Eden, avšak ve funkci setrvala jen krátce. V roce 1979 Izraelské muzeum v Jeruzalémě udělilo mezioborové fotografické jednotce na Becalelu zvláštní ocenění. Jedná se o zlomový okamžik. Fotografie poprvé v historii Izraele začíná být vnímána jako umělecký směr. I Muzeum umění v Tel Avivu v té době začíná měnit postoj k fotografii a historicky poprvé začíná pořádat fotografické výstavy. Prvním autorem, jehož čistě fotografický projekt muzeum představilo, byl Yosaif Cohain se souborem Yuval v roce 1977. Yosaif Cohain, Laskinův přítel a kolega z WIZO Haifa, byl zároveň v té době jediným pedagogem s titulem magistr umění z oboru fotografie v Izraeli.

Yosaif Cohain se narodil v New Yorku v roce 1945. K fotografii se dostal díky svému otci, který byl v mládí nadšeným amatérským fotografem. Na vysoké náboženské škole v New Yorku vystudoval Yosaif Cohain biologii a učitelství hebrejštiny. Ve třetím ročníku odletěl na studijní stáž do Jeruzaléma a velmi brzy si uvědomil, že tato země je jeho skutečným domovem. V Jeruzalémě poznal svoji životní lásku Rachel, která měla zásadní vliv nejen na Yosaifův tvůrčí život, stala se jeho motivací, múzou a později manželkou. Po dokončení bakalářského studia v ješivě se rozhodl dále studovat fotografii na

Rochesterské univerzitě (Institut technologie v New Yorku). V určitém momentě se Yosaif Cohain cítil velmi frustrovaný. Po dvou letech studia, kdy jeho finální hodnocení bylo jen velmi málo uspokojivé, byl v roce 1969 na Rochesterském institutu technologie nově otevřen magisterský stupeň studia pro obor fotografie. Jednalo se tehdy pravděpodobně o největší školu svého druhu na světě, fotografii zde bylo možno studovat na třech různých odděleních. Během práce na svém závěrečném fotografickém souboru v magisterském studium Cohain zcela přehodnotil přístup. Spíše než finální fotografie jej začal zajímat samotný proces hledání něčeho, co neznal, co nikdy dříve neviděl, a tak postupně sám našel cestu, na kterou jej pedagogové nedokázali nasměrovat. V roce 1971, ihned po ukončení studia fotografie na univerzitě v New Yorku, se Cohain se svojí první ženou Rachel a prvním synem Yuvaem přestěhoval natrvalo do Izraele. V té době byla americká fotografie na světové špičce, oproti tomu umělecká fotografie v Izraeli byla počátkem 70. let v plenkách. Yosaif Cohain patří k významným osobnostem, které se v tomto směru postaraly o změnu. Nejprve vedl fotografický kurz v Tel Avivu. O ten byl obrovský zájem, jednou týdně se na výuku sjížděli nadšenci z celé země. Brzy přišly nabídky také z několika škol. První institucí, které mu nabídla místo lektora, byla Haddassah College v Jeruzalémě, avšak Cohain tuto nabídku z osobních důvodů nepřijal. Na Haddassah College začal Cohain pracovat až o několik let později, kdy zde již bylo jiné vedení, avšak se způsobem tamní výuky měl stále problém. Několik let Cohain vyučoval také na WIZO v Haifě, kde se seznámil s Hananem Laskinem, se kterým si, na rozdíl od kolegů z Haddassah College, hluboce rozuměl po stránce profesionální i lidské. Když Hanan Laskin připravoval plány k otevření samostatné katedry fotografie na Becalelově akademii umění v Jeruzalémě, požádal Yosaifa Cohaina, zda by měl zájem zastávat zde funkci hlavního lektora umělecké fotografie, což bez váhání přijal. Cohain tak brzy stál společně s profesorem Laskinem u zrodu samostatného oddělení fotografie na Becalelu. Od té doby se zde způsob výuky fotografie začal ubírat zcela novým směrem.

2.14 Katedra fotografie

Historicky první výběrové řízení proběhlo v březnu 1980 a v akademickém roce 1980/81 konečně nastává ten dlouho očekávaný okamžik: Becalel rozšiřuje vyučované obory o obor fotografie. V lednu 1982 pak katedra získává licenci k udělování titulu BFA (bakalář umění).

Počátky nebyly jednoduché. Problém s nedostatkem prostoru pro zbudování nové katedry přetrvával, avšak Laskin jej dokázal řešit. Technické vybavení za výhodných finančních podmínek poskytl pedagog Efraim Degani, který Becalelu odprodal starší vyřazené fotoaparáty, studiové vybavení i vybavení temné komory ze svého obchodu.

Přijímací zkoušky probíhaly v prvních letech existence katedry vždy každý druhý rok. V mezidobí pak Laskin analyzoval zkušenosti z předchozího roku a vyvíjel nové osnovy pro ročník nadcházející. Zájem o studium fotografie byl obrovský, v některých letech se přijímacího řízení účastnilo i několik stovek uchazečů. Přijato však nemohlo být víc než dvacet z nich.

Učební osnovy byly oproti minulosti, kdy se v rámci kurzů fotografie kladl největší důraz na výuku technologie, optiky, fyziky a fotografické chemie, obohaceny o předměty jako psychologie vnímání, estetika, tvary a barvy, kresba a grafika, audiovize, ale především pak o osobní konzultace.

Pedagogický sbor byl tvořen jak lektory z dob minulých, čerstvými absolventy, kteří získali fotografický výcvik v rámci kurzů dřívější mezioborové jednotky, tak nově příchozími odborníky. V prvním roce fungování katedry zde vyučovali: Hanan Laskin, Yosaif Cohain, Efraim Degani, Avraham Hauser, Yigal Shem Tov, Andrea Eden. Simcha Shirman, Kenny Lester, Daniel Vinograd, Ja'akov Lorch, Cvi Munkovich, později přichází také Ja'akov Šofar.

Studenti a pedagogové tvořili harmonicky fungující tým. Vedle školní výuky také cestovali po Izraeli a společně fotografovali. Přestože se Hanan Laskin inspiroval těmi nejmodernějšími postupy ve světě, jako by jeho ideály odrážely také dávné vize Borise Schatze – společně tvořit, společně žít, pro radost, z hloubky duše. Na svých cestách do zahraničí Laskin viděl, že studenti fotografických oddělení mají k dispozici množství knih o fotografii, se kterými lektori hojně pracují ve výuce. Takové publikace však tehdy nebyly v Izraeli dostupné. Objednával je tedy z Londýna i USA a začal tak pomalu budovat vlastní knihovnu.

Katedra se rychle modernizovala. Becalel byl vůbec první institucí v Izraeli, která začala pracovat s digitální technologií a využívat počítače ke zpracování obrazu, načež bylo oddělení dočasně přejmenováno na „katedru fotografie, digitálního obrazu a videa“. Pedagogický sbor se v průběhu let obměňoval, avšak pevné jádro zůstávalo. Hanan Laskin si do svého týmu vybíral ty nejlepší odborníky v zemi, z nichž každý měl svůj vlastní osobitý přístup. Jejich společnou vizí však bylo studenty odborně vést, ale zároveň jim také ponechat dostatek vlastní svobody k tomu, aby mohli jít vlastní tvůrčí cestou. Původního ducha, na kterém Hanan Laskin se svými kolegy oddělení vystavěl, si katedra udržela minimálně po dobu dvou dekad, a svým způsobem na něm staví dodnes.

V roce 1994 vystřídal profesora Hanana Laskina ve vedoucí pozici Yigal Shem Tov. Narodil se v roce 1952 v Izraeli. Zájem o fotografii získal poté, co v roce 1974 odcestoval do Itálie studovat malbu na akademické úrovni, ale po roce studia zanechal. V té době mu uhranulo fotografické médium, se kterým měl však zájem pracovat výtvarně, nikoli jako s dokumentárním prostředkem. Navštívil několik institucí v Itálii a ve Francii, kde se informoval na možnost studia tvůrčí fotografie, avšak žádná ze škol v té době ještě takový obor nenabízela. Roku 1975 se vrátil do Izraele a přihlásil se na nově otevřenou

vysokou školu WIZO v Haifě. Zde poznal Yosafa Cohaina, který nejenže mu umožnil se skrze fotoaparát výtvarně vyjadřovat, ale také jej v tomto směru dokázal pedagogicky vést. Yigal se tak stal jedním z prvních studentů, kteří na Becalelu pod vedením Cohaina a Laskina výuku fotografie absolvovali, a jako jediný účastník prvního ročníku kurz dokončil. Ihned po absolutoriu začal Shem Tov fotografii na Becalelu vyučovat. Jeho raná tvorba byla jasně ovlivněna školou Hanana Laskina. Laskin a Cohain jej brzy přesvědčili k tomu, aby odletěl do New Yorku a vystudoval fotografii ve dvouletém magisterském programu na Pratt Institute. Pro nově otevřenou katedru totiž potřebovali maximálně kvalifikované pedagogy a akademický titul magistr umění v oboru fotografie tehdy bylo možno získat pouze v zahraničí. Shem Tovův pobyt v USA se nakonec protáhl na pět let. Po návratu vyučoval fotografii na Becalelu a dalších izraelských školách. Na pozici vedoucího katedry setrval po dobu šesti let, přesněji do roku 2000.

Po roce 2000 došlo v rámci katedry k mnoha změnám. Ty byly způsobeny z velké části přesunem akademie do nového kampusu na horu Scopus, a také tím, že Becalel tehdy procházel kompletní proměnou. Měnily se osnovy, začala platit nová pravidla, jako například nový způsob volení vedoucích kateder.

Cílem katedry bylo vytvořit novou, autentickou školu izraelské fotografie, která bude mít vlastní unikátní podobu a odpojí se od vlivů dějin fotografie jiných zemí, aby konečně mohla začít psát historii vlastní. Faktem je, že mnozí z nejslavnějších světových fotografů, pracující v USA nebo Evropě byli Židé, avšak Izrael stále postrádal svoji vlastní a jedinečnou fotografickou tvář. Unikátnost slavných amerických fotografů bezesporu spočívala v propojení jejich osoby s místem, ve kterém žijí, ve kterém se pohybují, do kterého patří. Cílem moderní katedry fotografie na Becalelu bylo vytvořit něco, co se podobá této unikátnosti.

Během posledních čtyř dekad se katedra etablovala na pozici nejprestižnějšího oddělení pro výuku fotografie na Blízkém východě. Její dnešní význam je bezesporu dán historií, která formovala vývoj výuky fotografie na Becalelu v souvislosti s geopolitickou polohou velmi odlišně, než tomu bylo kdekoli jinde na světě.³ Dokonce i po sto letech od prvních sionistických snah o založení židovského státu a po sedmi dekadách existence Izraele jsou místní

---

3 Pro srovnání – v USA existovaly katedry fotografie od 30., 40. let 20. století, v Evropě pak začala být fotografická oddělení na uměleckých školách otevírána až v 70. a 80. letech 20. století, podobně jako v Izraeli. Fotografie zde taktéž dlouho nebyla vnímána jako něco, co by mělo být vyučováno jako samostatný umělecký obor (na pražské FAMU byla katedra fotografie otevřena v roce 1975). Situace v Izraeli však byla přece jenom jiná. Zatímco v Evropě od počátku 20. století fungovaly fotografické kluby a kroužky, ve kterých amatérští fotografové produkovali často velmi svěží volnou tvorbu, v Zemi izraelské byla v tu dobu fotografie využívána čistě jako nástroj sionistické propagandy, a ještě velmi dlouho poté nebyla obecně vnímána jako záliba či osobní zájem. O změnu se postarali imigranti, židovští fotografové, kteří svoje znalosti a zkušenosti pozvolna začleňovali do místních podmínek.

obyvatelé často v rozporu sami se sebou, s vlastní identitou – což má významný vliv na moderní izraelské umění. Fotografové zde však dnes nachází úžasné propojení kosmopolitních hodnot s místní kulturou, sociálními a politickými souvislostmi. Otázky, jako jsou boj o území, války a nepokoje, i střet několika náboženství na jednom místě, ovlivňují práci místních fotografů a umělců, již vytváří díla, která se často značně liší od mezinárodních norem.

Vzdělávací program katedry, která dnes čítá okolo 180 studentů, zahrnuje řadu praktických i teoretických kurzů, v rámci kterých studenti během čtyř let studia získají odborné znalosti ve všech aspektech fotografie, rozvinou vlastní tvůrčí vize, ale také analytické dovednosti a kritické myšlení. Vzhledem k tomu, že fotografie je médium, které je do značné míry tvořeno prostředím a kulturním rámcem, obsahuje studijní program také kurzy zaměřené na komplexní politické, sociální i náboženské prostředí Blízkého východu.

Pedagogický sbor je tvořen těmi nejlepšími izraelskými fotografy, výzkumnými pracovníky či kurátory fotografie, jenž zde realizují nejrůznější semináře, jsou studentům k dispozici k pravidelným konzultacím, poskytují jim supervizi při práci v terénu, sdílí s nimi svoje odborné zkušenosti.

Katedra klade velký důraz také na mezinárodní spolupráci, ať už jde o spojení s profesionály v oblasti světové fotografie nebo studentský výměnný program. Značné procento studentů ve třetím ročníku vycestuje na semestrální či roční pobyty na významné světové univerzity, množství zahraničních studentů přivítá každoročně katedra také na svojí půdě.

2.14.1 Současný vzdělávací program

Dělí se do tří základních vzdělávacích modulů:

- Technická praxe / tyto kurzy se zaměřují na získávání technických dovedností v oblasti digitální i analogové fotografie a pohyblivého obrazu (včetně práce s videem, zvukem, používání online platforem apod.)
- Vizuální praxe / jedná se o kurzy a workshopy, ve kterých studenti pracují s širokou škálou fotografických technik, prohlubují svoje analytické dovednosti a nachází vlastní tvůrčí jazyk. Každý z kurzů je tematicky zaměřen a studenti zde pracují na vlastních projektech a získávají tak zkušenost s konstruktivní kritikou v rámci skupinových konzultací a prezentací, které probíhají v přátelském duchu pravidelně v průběhu celého semestru.
- Teorie / kurzy, ve kterých studenti získají vědomosti v oblasti historie a teorie fotografie, probíhají ve spolupráci s Katedrou historických a teoretických studií.

V prvních dvou letech se studenti věnují základnímu kurikulu a povinným předmětům. Výuka probíhá řízenou a strukturovanou formou v kombinaci přednášek a praktických cvičení. Studenti prvního ročníku získávají základní znalosti v oblasti fotografických médií a technické dovednosti. Důraz je kladen na motivaci studentů k nalezení vlastní iniciativy a disciplíny pro samostatnou práci. Očekává se, že v prvním roce studia se student naučí rozvíjet svoje kritické dovednosti a zároveň schopnost improvizace i abstraktního myšlení. V polovině druhého semestru se koná porada výboru za účasti studentů prvních ročníků a pedagogů. Každý student zde předkládá veškerou práci, kterou doposud vytvořil, a cílem výboru je posoudit tvůrčí vývoj každého studenta, poskytnout mu zpětnou vazbu a doporučení.

Druhý ročník studia je zaměřen na získání hlubších znalostí, výuka se rozšiřuje a specializuje na různé oblasti fotografie, videa a výpočetní techniky. V předposledním červnovém týdnu vždy studenti prezentují výsledky svojí roční práce v podobě výstavy, která se koná v prostorách oddělení (v galerii, která sídlí u vstupu do katedry, nebo v jednotlivých učebnách), za účasti diskuse a kritického vyjádření ze strany pedagogů.

Třetí ročník se pak zaměřuje na pokročilé studium – volitelné předměty. Středeční odpoledne slouží k propojení studentů napříč katedrami a ti si tak na tento den mohou do rozvrhu zapsat volitelný předmět na jakémkoli oddělení. Ve třetím ročníku jsou podporovány individuální volby studentů a je jim umožněno vybírat si kurzy a pracovat na vlastních projektech v takovém ohledu, který odpovídá jejich schopnostem, filosofiím a zájmům. V posledních dvou červnových týdnech studenti prezentují výsledky prací v podobě výstavy a prezentují ji za účasti lektorů všech tří uplynulých let.

Ve čtvrtém roce studia si každý student stanoví vlastní tematický okruh a doposud nabyté znalosti a zkušenosti rozvine do uceleného souboru práce, závěrečného projektu. V tomto posledním ročníku se student připravuje na ukončení studií a svoji případnou budoucí tvůrčí, vědeckou či pedagogickou kariéru. Nese již vlastní zodpovědnost za svoji práci a proces výzkumu, plánování, hledání zdrojů, identifikaci různých způsobů řešení a postupů, získávání poradenství a pomoci, dosažení závěrů. To vše by mělo být vyjádřeno na absolventské výstavě a formálně zpracováno v teoretické bakalářské práci, jenž je výstupem k ukončení studia a podmínkou k získání titulu BFA. – bakalář umění.

2.14.2 Zaměstnanci katedry

Seznam předešlých vedoucích katedry:

- Prof. Hanan Laskin, 1981–1994
- Yigal Shem Tov, 1994–2000
- Yossi Breger, 2000–2006
- Miki Kratzman, 2006–2014
- Dr. Dor Guez, 2014–2017
- (Ora Lev, několik měsíců dočasně řídila chod katedry na přelomu roku 2017–2018)

V lednu 2018 byl novým vedoucím katedry fotografie na akademii Becalet zvolen **David Adika**, který zde již dříve působil jako pedagog. Adika se narodil se v Jeruzalémě v roce 1970 a nyní tvoří a žije v Tel Avivu. V letech 1993–97 vystudoval obor fotografie v bakalářském studijním programu na Becaletu. Titul MFA získal v roce 2004 po absolvování studijního programu, který fungoval v rámci spolupráce Becaletu s Hebrejskou univerzitou v Jeruzalémě.

Vyučující (2018/19):

- Aloni Julia
- Balaban Sharon
- Ben Dov Eyal
- Cohain Yosaif
- Daum Dror
- Efrati Yael
- Evron Nir
- Flit Sasha
- Gershuni Uri
- Israel Ja'akov
- Kartzman Miki
- Kuperman Ruven
- Lev Ora
- Meir Daniel
- Mimon Rami
- Orpaz Leigh
- Sadka Noa
- Sagorsky Gustavo
- Satt Hadas
- Schwartz Ester

- Sheleff Maayan
- Shemtov Igaël
- Shuker Eitan
- Yaari Sharon
- Yitzhak Nevet

Administrativní koordinátorka: Galia Arotchas

Technik: Moti Ovadia

2.14.3 Magisterské studium

Dvouletý studijní magisterský program v Tel Avivu je strukturován dle jakéhosi základního rámce, je zde stálý pedagogický tým, avšak lektoři i studenti fungují velmi dynamicky a flexibilně, tak, aby se vzájemně zvládali přizpůsobit také osobním či pracovním (většina lektorů i studujících jsou fotografové na volné noze, případně mají vedle studia ještě zaměstnání) potřebám všech zúčastněných. Hlavním principem studia je samostatná fotografická práce, skupinové kritiky, výstavy, studium teorie, spojení s fotografy a umělci z Izraele a ze zahraničí, či získání pedagogické zkušenosti. Ke studiu jsou přijímáni vysoce motivovaní jedinci, kteří jsou již schopní formovat svoji uměleckou identitu, rozvíjet vlastní vize a pracovat na svém magisterském praktickém fotografickém projektu a teoretické diplomové práci. Každý student si může vybrat lektory, kteří na něho budou po celou dobu studia dohlížet na základě časového plánu, na kterém se dohodly obě strany.

2.15 Schopnost vidět dál / Cohainův mezioborový kurz

Zvláštním faktem je, že ti, již před čtyřiceti lety nejvíce usilovali o vznik samostatného fotografického oddělení na Becaletu, dnes zastávají názor, že fotografie by měla být v souladu s možnostmi, které nabízí současnost, vyučovaná mezioborově.

Hanan Laskin, který v roce 1981 katedru založil, dnes říká: „*V současné době už nevěřím na samostatné fotografické oddělení. Tehdy jsme byli v úplně jiné době, tehdy to byla nutnost. Toto dělení je padesát let stará minulost. Zdi mezi odděleními jsou dnes problém. Současnost dává všem oborům dokonalé podmínky ke spolupráci, ale každý z nich má svoji vlastní agendu, takže není možno skutečně spolupracovat...*“⁴

---

⁴ Z osobního rozhovoru s Hananem Laskinem, Tel Aviv, duben 2016.

Yosaif Cohain, který na Becalelu vyučuje dodnes, začal před několika lety svoji výuku pro studenty napříč obory realizovat v praxi. Jedná se o jediný fotografický kurz, který je vyučován v angličtině, a tak je určen především zahraničním studentům. Cohain vyvinul skutečně výjimečnou výukovou metodu, v rámci které nevyučuje fotografii jako technický problém, nýbrž jako soustředěné a svobodné vnímání reality, jež studenti mohou nadále aplikovat ve svých oborech i v osobním životě. Účastníci kurzu Learning to See (Učit se vidět) pod Cohainovým vedením zvládají velmi rychle uchopit médium fotografie a pracovat s neuvěřitelnou lehkostí. Výuková skupina se jednou týdně schází v historické budově Becalelu, a to proto, že Cohain v rámci výuky se studenty často vychází fotografovat do ulic, a pulzující centrum města nabízí pro tento účel poněkud lepší podmínky než kampus na okraji Jeruzaléma. Studenti pracují také ve volném čase v průběhu týdne. Skupina se setkává každý pátek dopoledne a studenti zde prezentují svoje fotografie, tištěné v náhledové velikosti (cca 10 x 7 cm). Vzájemné sdílení reakcí účastníků v podobě volné debaty je důležitým momentem kurzu.

Vlastnosti, které charakterizují osobu Yosaifa Cohaina jako člověka i jako jednoho z nejvýznamnějších lektorů izraelské fotografie vůbec, je absolutní pokora, skromnost a ten nejhlubší respekt ve vztahu ke svým studentům. Přestože se v oboru pohybuje již půl století, často říká, že „je stále na začátku, stále se učí“.

Cohain velmi kriticky hodnotí přístup pedagogů ke studentům na uměleckých školách obecně. Na přednášce, kterou prezentoval v rámci festivalu Dny židovské kultury v Olomouci 23. října 2017, řekl: *„My, akademičtí pracovníci, jsme v průběhu let systematicky ubližovali studentům a musíme to být my, kteří to přiznají, požádají o odpuštění a nabídnou pevnou strukturu pro změnu.“* Tento názor zopakoval v rámci dalších přednášek mnohokrát. Něco podobného, byť v méně striktním znění, zmínili nezávisle na sobě v osobních rozhovorech také Hanan Laskin a Yigal Shem Tov.

2.16 Spolupráce s Fakultou multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Yosaif Cohain je doposud jediným lektorem fotografie Becalelovy akademie, jenž navázal spolupráci s FMK ve Zlíně. V prosinci 2016 se v rámci svojí služební cesty do Izraele s Yosaifem Cohainem přímo na Becalelu setkal bývalý proděkan pro mezinárodní vztahy FMK UTB Richard Vodička, a nabídnul mu možnost semináře v ČR. Yosaif tuto nabídku přijal a následně svoji metodu výuky představil také našim studentům, v podobě dvou intenzivních workshopů,

kteře proběhly v r 2017 a 2018. Zázemí pro konání kurzů v obou případech poskytla Univerzita Palackého v Olomouci.

Workshopu „Learning to See in Olomouc“ (Učit se vidět v Olomouci) se v obou případech zúčastnilo cca 15 studentů, obor fotografie studovalo minimum z nich. Další účastníci pak byli z oborů průmyslový design, design oděvu, design obuvi, design skla a animovaná tvorba.

Workshopy se od prvního dne nesly v atmosféře vzájemné důvěry, kdy pedagog ujistil studenty, že zde mají možnost se otevřít, pracovat a konzultovat bez zábran či pocitů strachu. Že zde jsou na místě, kde „mohou létat“.

Program workshopu byl každý den dělen do třech částí, během kterých Cohain pracoval se třemi základními výukovými moduly. V čase od 9:00 do cca 11:30 probíhala teoretická část v podobě přednášky, během které lektor komentoval připravené texty, fotografie a reprodukce uměleckých děl, ale především pak přinášel postřehy, které studentům pomáhaly získat motivaci pro vlastní fotografování. V čase cca od 12:00 do 18:00 studenti v rámci praktické části vyšli do ulic, kde měli sami fotografovat a zaměřovat na tzv. „mikrorytmy“ a jednoduše na to, co „nikdy dříve neviděli“. Při večerním setkávání, které probíhalo vždy cca od 18:00 do 22:00, studenti přinášeli v tištěné podobě náhledové fotografie, prezentovali je, komentovali a diskutovali spolu navzájem. Lektor se ke každému setu fotografií vyjádřil a snažil se každého ze studentů nasměrovat k dalšímu kroku.

„Každý den bylo možné pozorovat, jak se jednotlivým studentům postupně vytváří vlastní výtvarný rukopis, jak získávají sebedůvěru a chuť do další práce. Na konci týdne lektor studentům oznámil, že jej již skupina dále nepotřebuje, protože si každý našel vlastní cestu i důvod, proč se fotografií dále zabývat...“
(MgA. Richard Vodička, ze Zprávy o průběhu workshopu, FMK UTB, říjen 2017)

3. Metodika výzkumu, naplnění cílů projektu, přínos pro vědu a praxi

Je s podivem, že doposud nebyla napsána monografie, která by systematicky zpracovávala dějiny Becalelu od jeho založení v r. 1906 až do současnosti, ačkoli se jedná o instituci, která podstatnou měrou přispěla budování sionistické a později izraelské identity jako svobodného národa a státu, patří k nejstarším uměleckým školám na světě a její význam v mnoha ohledech nemá obdoby. Ke stému výročí existence školy byl (v hebrejském jazyce, část nákladu vyšla také v angličtině) školou vydán obsáhlý třísvazkový katalog (TARTAKOVER, David a Gideon OFRAT. *Bezalel 100*. Jerusalem: Bezalel Academy of Art and Design, 2008. ISBN 978-965-555-363-5), ve kterém jsou publikovány práce studentů a který též mapuje historii školy napříč minulým stoletím, o klasickou monografii se však nejedná. K tématu výuky fotografie na Becalelu pak doposud nevyšla vůbec žádná publikace, existuje pouze hebrejsky psaná práce jedné z lektorek z roku 2014, která se tímto tématem zabývá (SADKA, Noa. *The Photographic Truth is Natural Truth*. Jerusalem, 2014. Bezalel Academy of Art and Design⁵) a autorka k ní připravila také výstavu v Centru umění v izraelském Ašdodu na jaře téhož roku. Oba výše zmíněné zdroje poskytly množství informací i obrazového materiálu pro tuto práci, využití dalších metod bádání však bylo nezbytné. Jednalo se o historický výzkum, který si žádal práci s primárními i sekundárními prameny, bádání ve světech institucí a organizací (Becalelova akademie umění a designu v Jeruzalémě + archiv a umělecká knihovna při Becalelu, Městský archiv Jeruzalém, Centrální sionistický archiv v Jeruzalémě, Izraelské muzeum v Jeruzalémě, Muzeum umění v Tel Avivu, Centrum umění ve městě Ašdod, Izraelská národní knihovna v Jeruzalémě, ad.) i světech jednotlivců (hloubkové rozhovory s pamětníky, jimi poskytnuté informace a prameny). Z důvodů neexistence jakýchkoli zdrojů k tématu v České republice byl výzkum kompletně realizován v Izraeli, kde bylo nutno pracovat s cizojazyčnými zdroji (angličtina, hebrejščina), rozhovory byly vedeny v anglickém jazyce (pouze rozhovor s bývalým lektorem Becalelu českého původu Jehudou Baconem proběhl v češtině).

Cílem této práce bylo zmapovat historii Becalelu a zasadit jej do kulturně-historického rámce vzniku a vývoje sionistického hnutí, osidlování Osmanské a posléze mandátní Palestiny a formování nezávislého Státu Izrael. Zvláštní pozornost je pak věnována vývoji oboru umělecká fotografie od jeho skromných začátků až po založení samostatné katedry fotografie v r. 1981 do současnosti. Vzhledem k výše řečenému je předkládaná práce ve svém rozsahu a šíři záběru unikátní nejen v českém, ale též v mezinárodním měřítku. Becalelova akademie

---

⁵ V současné době autorka tento text připravuje k publikování.

umění a designu je totiž institucí, která z pohledu národního významu nemá na světě obdoby.

4. Závěr

Od svého založení v roce 1906 až do současnosti hrál Becalel významnou roli v izraelské společnosti – úlohou této školy bylo vyvinout a utvořit kulturní obraz národa. Ze snu Borise Schatze o založení školy, která v sobě bude spojovat to nejlepší z umění, řemesel a židovské tradice, se stala světově proslulá akademie, jež dnes patří ke špičce ve všech oblastech výtvarného umění, designu, multimédií i fotografie.

Otevření samostatného oboru pro výuku fotografie (médiá, které po dlouhá desetiletí v Izraeli nebylo vnímáno jako tvůrčí prostředek) na sebe dalo čekat až do raných 80. let, kdy profesor Hanan Laskin s pomocí Yosaifa Cohaina a dalších pedagogů přistoupili doslova k revolučnímu kroku a začali zde fotografii vyučovat jako samostatný umělecký směr. Mnohé z hvězd, které svoji kariéru započaly na Becalelu a dnes září na poli světové scény, vyprodukovala právě katedra fotografie. Patří k nim například Adi Nes, jenž se proslavil svými fotografickými soubory na motivy biblických příběhů a portrétními scénami s vojáky a vězni (jeho nejslavnější fotografie „Poslední večere“ byla v roce 2007 prodána na aukci Sotheby's za 264.000 dolarů), Michal Rovner, která získala celosvětového uznání se svými fotografickými a kinematografickými instalacemi, nebo Elinor Carucci, jejíž fotografická tvorba se vyznačuje hluboce osobním a intimním přístupem (dnes žije a pracuje v New Yorku).

Umělecká škola Becalel, jež vzrostla z šistě sionistických kořenů, měla původně sloužit pouze Židům, kolektivně produkujícím čistě hebrejské umění. Během jednoho století se však proměnila v instituci, která dnes dokořán otevírá dveře celému světu a propojuje profesionalitu s tolerancí a úctou k jednotlivci a jeho svobodným tvůrčím snahám. Tohoto by nebylo možno dosáhnout bez unikátního přístupu ve vztahu profesor-student (a neobyčejně fungujících lidských vztahů na půdě školy obecně), který je pro Becalel od samotného počátku existence školy typický.

Akademie, jejíž sídlo je umístěno v geopolitickém uzlu, ve kterém se střetává židovství s křesťanstvím i islámem, východ se západem, a orient s moderním světem, dal za vznik výjimečnému stylu umění, stal se nejdůležitějším akcelerátorem izraelské společnosti v oblasti kreativity a tvůrčích inovací, a pedagogickou základnou, jež vyškolila izraelskou uměleckou elitu.

Becalelova akademie umění a designu je tak bezesporu institucí, která v mnoha ohledech nemá ve světě obdoby.

5. Použitá literatura, zdroje

- AMOTZ, Dalia. *Israeli Photography*. Konsthall, 1987.
- *Bezalel 1906–1929*. Jerusalem: The Israel Museum, 1983. ISBN 9652780014.
- *Bezalel Academy Jerusalem: The 75th Anniversary 1906–1981*. Jerusalem: Bezalel Academy, 1981.
- *Bezalel Academy of Art and Design* [online]. Dostupné z: <http://www.bezalel.ac.il/e>
- *Bezalel: Crafting a Jewish Style. The Art of Bezalel, 1906–1996*. New York: Jewish Museum, 1996.
- BLACBURN, Janice. *Bezalel: Legacy, Innovation, Inspiration*. Jerusalem: Bezalel Academy of Art and Design, 2011.
- *Boris Schatz: The Father of Israeli Art*. Jerusalem: Israel Museum, 2006.
- COHAIN, Yosaif. *Yuval*. Israel: Kaleidoscope Press, 2016.
- *Encyclopedia Judaica*, Second edition, vol. 2. Thomson Gale, Keter Publishing House, ISBN-13: 978-0-02-865930-5
- *Framed Landscape: A Comment on Landscape Photography*. Haifa: The Art Gallery, University of Haifa, 2004. ISBN 965-7230-06-3.
- *From Mirror to Memory: One Hundred Years of Photography in the Land of Israel*. Haifa: 2000
- GOODMAN, Susan. *Artists of Israel: 1920–1980*. The Jewish Museum, New York: Wayne State University Press, 1981
- HACKMEY, Joseph. *90 Years of Israeli Art: A selection from the Joseph Hackmey – Israel Phoenix collection*. Tel Aviv: Tel Aviv Museum of Art, 1998.
- HERZL, Theodor, Sylvie D'Avigdor, Jacob M. Alkow, and Alex Bein. *The Jewish State: An Attempt at a Modern Solution of the Jewish Question*. New York: American Zionist Emergency Council, 1946.
- *Jerusalem*: Feldheim Publishers, 1988. ISBN 0 87306 768-1.
- KITOV, Eliyahu. *The Book of Our Heritage: The Jewish Year and it's Days of Significance*.
- *New Bezalel 1935–55*. Bezalel Academy of Art and Design, Jerusalem, 1987
- PEREZ, Nissan N. *Time Frame: A Century of Photography in the Land of Israel*. Jerusalem: 2000

- SADKA, Noa. *The Photographic Truth is Natural Truth*. Jerusalem, 2014. Teacher's Research Thesis. Bezalel Academy of Art and Design.
- SHILO-COHEN, Nurit. *Bezalel: 1906–1929*. Jerusalem: Israel Museum, 1983.
- Schatz [online]. Dostupné z: <http://www.schatz.co.il>
- *Schatz Boris, His Life and Work: Monography*. Jerusalem: Bezalel, 1929.
- SILVER-BRODY, Vivienne. *Hundred Years of Photography in the Land of Israel*. Haifa, Israel, 2000.
- TARTAKOVER, David a Gideon OFRAT. *Bezalel 100: Volume One 1906–1929*. Jerusalem: Bezalel Academy of Art and Design, 2008. ISBN 978-965-555-363-5
- TARTAKOVER, David a Gideon OFRAT. *Bezalel 100: Volume Two*. Jerusalem: Bezalel Academy of Art and Design, 2008. ISBN 978-965-555-363-5
- TARTAKOVER, David a Gideon OFRAT. *Bezalel 100: Volume Three*. Jerusalem: Bezalel Academy of Art and Design, 2008. ISBN 978-965-555-363-5
- ZALMONA, Yigal. *A Century of Israeli Art*. Jerusalem: The Israeli Museum, 2010. ISBN 9789652784094.

6. Odborný životopis

Eliška Blažková, MgA. (nar. 1983) vystudovala Střední uměleckou školu grafickou v Jihlavě (2002) a VOŠ uměleckých řemesel v Brně (2006). Vysokoškolské (magisterské) vzdělání získala na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně – Ateliér reklamní fotografie (2012), a v roce 2013 nastoupila na téže instituci do doktorského studia. Po několika letech práce na pozici vedoucí reklamy a propagace v produkční agentuře dnes působí jako fotografka na volné noze. Během posledních osmi let se opakovaně vrací do Izraele. Absolvovala zde roční studijní stáž (2011) na prestižní Akademii Becalel, dvouměsíční pracovní stáž pod vedením izraelského fotografa Yosaifa Cohaina (2016) a výzkumné pobyty na Becalelu (jaro 2015, letní semestr 2018) + nespočet soukromých výjezdů, které realizovala za účelem badatelské činnosti a fotografování projektu Haredim, mapující život ultraortodoxních Židů ve čtvrti Mea Šearim v Jeruzalémě. V prosinci 2018 vydala autorskou fotografickou publikaci Haredim.

6.1 Umělecká činnost autorky, projekt Haredim

- **duben–květen 2012:** autorská výstava / Zadní Synagoga, Třebíč / hosté:, Erika Bezdíčková, pamětnice holokaustu / úvodní slovo: prof. Mgr. Pavel Dias / záštita: tehdejší senátor parlamentu ČR Vítězslav Jonáš
- **říjen 2012 – leden 2013:** kolektivní výstava / Czech Press Photo / Staroměstská radnice, Praha
- **11. květen 2013:** autorská prezentace / Izraelský týden / Karlova univerzita, Praha
- **březen–květen 2016:** autorská výstava / Galerie Jána Šmoka, Jihlava
- **květen–září 2016:** kolektivní mezinárodní výstava Doteky času / Polsko, Kielce, budova Filharmonie Oskara Kolberga
- **září–listopad 2016:** Haredim – Statečná a bojující / výstava zahájila židovský kulturní festival v Olomouci s podtitulem Ženu statečnou kdo nalezne? / úvodní slovo: Prof. Jindřich Štreit / záštitu nad festivalem převzal tehdejší velvyslanec státu Izrael Gary Koren
- **březen 2017:** autorská výstava, Městská knihovna Blansko
- **červenec–srpen 2017:** autorská výstava / synagoga Boskovice / výstava zahájila židovský kulturní festival v Boskovicích
- **prosinec 2018:** vydání autorské fotografické publikace Haredim
- **1. únor 2019:** oslava vydání (křest) knihy Haredim / autorská prezentace / Zadní synagoga Třebíč / kmotr: Prof. Pavel Dias, host: Jindřich Štreit
- **4. února 2019:** křest knihy Haredim / Praha, Leica Gallery / autorská prezentace / kmotr: Jan Homola, patron: velvyslanec Státu Izrael Daniel Meron
- **únor–březen 2019:** Slovensko, Nitra / Galerie Trafačka / autorská výstava / kurátor: Miroslav Zelinský
- **květen 2019:** Autorská prezentace fotografií a představení knihy Haredim na veletrhu Svět knihy 2019 v Praze, na pozvání Izraelského velvyslanectví
- **květen 2019** / Brno / autorská výstava / Noc kostelů, Kostel Jana Amose Komenského (Červený kostel)
- **červen 2019** / Loštice, synagoga / Seminář s názvem Ženu statečnou je pod záštitou velvyslance Státu Izrael Daniela Merona pořádaný k výročí 200 let narození Fanny Neudy.
- **červen–září 2019** / Brno, autorská výstava v rámci akce Brno a jeho chrámy
- **červen–červenec 2019** / Turnov, synagoga / výstava a autorská prezentace fotografií
- **červenec 2019** / Třebíč, Zadní synagoga / Festival židovské kultury Šamajim / autorská prezentace fotografií
- **srpen–září 2019** / Jičín, galerie v prostorách bývalé židovské školy / autorská výstava + prezentace fotografií na festivalu židovské kultury Jičínský Šoulet

Becalelova akademie umění a designu v Jeruzalémě
Historický vývoj se zaměřením na výuku fotografie

Bezalel Academy of Art and Design in Jerusalem
Historical Development with a Focus on the Teaching of Photography

Teze disertační práce

Autor: MgA. Eliška Blažková, Ph.D.

Vydavatel: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Pořadí vydání: První

Rok vydání: 2019

ISBN 978-80-7454-846-8

Publikace neprošla jazykovou ani redakční úpravou.

